

Ko vi dvignete roke, vsi utihnemo!

Anton Baloh

Osnovna šola Koper

Dvig rok v višino srca.
Trenutek popolnega miru.
Tišina.
Prelet pogledov pripravljenosti.
Potop v zamisel, v notranjost.
Zadržan dih.
Vzdih.
Prvi zamah ...

... in odpre se svet v harmonijo zavutih besed, svet čaranja trenutkov, slik, zgodb, svet posebnih barv, svet zvoka in glasov. Vonj teles v soustvarjanju, vibracija množice pričakovanj v ospredju in v ozadju, rahla, mehko občutena energija povezanosti živega in neživega v prostoru vabijo k užitku, k popolnosti, k ekstazi. Gibu rok sledita moč in hitrost. Gibu prstov, izrazu ličnic, položaju ustnic, pogledu oči sledijo čustva: veselje, žalost, ljubezen, obup, strah. Stóji, telesu in oblikovanim dlanem sledijo ponos, ponižnost, poudarek, odločnost, prošnja. Ples rok, vrtinec besed, izrazi obrazov, sozvočje glasov rišejo sliko, zgodbo, ustvarjajo še neustvarjeno.

In ko se vse ujame, je samo to – pred tabo, za tabo in vse naokoli. Takšna doživljanja, ko jih enkrat dosežeš in spoznaš njihovo moč, te nenehno ženejo, da do njih prihajaš ... znova in znova. So kot ljubljenje.

Kaj pravijo drugi

Profesorica slovenščine, gledališka režiserka, pevka v več zborih, ki sem jim in jim še dirigiram, je v tekstovnem delu zgoščenke Ženske vokalne skupine Korala Koper zapisala nekoliko nenavadno predstavitev zborovodje:

Poznam ga. Toneta. Visok, mestoma resen, v tihi pozornosti čakajoč na misel trenutka, mestoma tako duhovit, da »padeš dol«. Oče, mož, ravnatelj šole, človek s premnogimi funkcijami in zadolžitvami, dirigent uspešnim zborom (od Tržaškega zamejstva do Istre in Krasa), funkcionar v Zvezi pevskih zborov Primorske, nagrajenec Zveze kulturnih Društev

Mestne občine Koper za opravljeno delo na kulturnem področju v širšem prostoru, dobitnik občinskega priznanja Mestne občine Koper, dobitnik občinskega priznanja občine Divača, glavni tajnik Univerze na Primorskem, pa spet ravnatelj Osnovne šole Koper. Obrnjen k naravoslovju, eksaktnosti. Kot zborovodja zaljubljen v lepo, v glasbo, iščoč v besedilih nadpomen izpovedi v globini pete pesmi – in njen izvorni ton, signal za ganotje v srcu, za srečo v trenutkih miru, misel na druge.

Kot da s seboj nosi košaro, polno idej, za katere se z otroškim veseljem zavzema tudi mimo mrkosti drugih dvomečih pogledov. Rad bere in knjige so njegova tiha kamrica obredij, v kakršna se utaplja, komur sta iskanje in raziskovanje vtisnjeni v gene. V svojih Kortah (nad Izolo) za hip obmiruje, nato skoči z barko na morje, s hčerjo po šparglje, po gobe, s sinom na tekmovanje, z ženo in hčerjo pet k Ženski vokalni skupini Korala in k Mešanemu pevskemu zboru v Divačo, sam pa še dirigirat Moškemu pevskemu zboru Tabor v Lokve, pa, oh, k jagrom, Lovskemu pevskemu zboru v Dekane. No ja, saj pesem ne ubija.

Tonetov dan je bistveno daljši od povprečja. Šteti bi moral še enkrat toliko ur, kot je naravna mera. Dokaz, da kdor gleda s srcem, vidi vsaj za en dan več in zmore za enega človeka več.

Da, Tone, Anton Baloh, je dirigent Ženski vokalni skupini Korala. In »fejst« smo ponosne na to!

Korala je »moj zbor«. Ustanovil sem ga pred šestimi leti. Moj ponos ob prepevanju teh deklet očesu in javnosti ne ostane skrit. Pevke, pretežno učiteljice, čudovito stkejo svoje glasove in več kot uspešno ponašajo vokalno glasbo vseh zvrsti po Sloveniji in širše. Tedensko si matere, žene, učiteljice, medicinske sestre odrežejo po dve dobri uri svojega dragocenega časa, da z neizmerno energijo in tenkočutnostjo sprejemajo in podajajo poustvarjalne sheme pretežno nežnih »ženskih« skladb, ki jih izbiram prav zanje. Odlikuje jih izredno hitra učljivost, doživeta interpretativnost, razumevanje in podoživljanje zapetega, čist in prijetno obarvan zvok ..., skratka zbor, kakršnega si ga lahko samo želiš.

A to ni »moj« edini zbor. Tu so še pevke in pevci Mešanega pevskega zbora Divača, ki so svojemu županu v juniju 2010 naslovili naslednje besede:

Pod njegovim vodstvom Divaški zbor prepeva od leta 1992.

Skupno delo nas torej druží že 18 let, kar je mogoče šteti že za zrelo polnoletnost. Zbor je s prihodom prof. Antona Baloha dobil nov polet. Strokovno je nadgradil naše pevsko znanje na vokalnem in interpretativnem področju. Naučil nas je prave tehnike petja, spodbudil je v nas podoživljanje skladb, navadil nas je ceniti naše delo. Razširil je zborovski program tako, da posegamo na vsa področja pevskega poustvarjanja. Njegova strokovnost in delavnost je zbor pripeljala do visokega nivoja. Naš zborovodja je dosleden do sebe in to pričakuje tudi od nas pevcev. Iz njega vejejo zagnanost, vztrajnost, strogost, natančnost, kar zna vedno povezati tudi s sposobnostmi posameznega pevca. Zna poiskati prave priložnosti, ki zboru omogočajo, da se predstavi. Pod njegovim vodstvom zmoremo s petjem navdušiti še tako zahtevnega pevskega sladokusca, saj zna izvabiti iz nas melodije, ki se dotaknejo slehernega poslušalca. V obdobju skupnega poustvarjanja je zbor praznoval visok jubilej, 115-letnico. Nadaljujemo tradicijo zborovskega petja na Divaškem, ki nam je bila zaupana z željo, da jo ohranjamo, razvijamo in izročimo prihodnosti. Izdali smo tudi dve zgoščenki, ki še posebej prispevata k prepoznavnosti zbora. Ponosni smo na svoje delo in še toliko bolj veseli, da smo skupaj s prof. Antonom Balohom pevsko doživeli Rim, Prago, Kutno Horo, Berlin, Dubrovnik, Dunaj ...

Prof. Anton Baloh je prejemnik več priznanj na glasbenem področju, saj je glasba pomemben del njegovega življenja, prav tako pa s svojo ustvarjalnostjo sooblikuje zborovsko dogajanje ne samo v Občini Divača, temveč v širšem glasbeno-vokalnem prostoru. Je predsednik Zveze pevskih zborov Primorske, predsednik Zveze kulturnih društev Mestne občine Koper. Je človek, ki bi mu radi v okolju, kjer trdo dela, stisnili roko ob občinskem prazniku z najvišjim priznanjem, za katero smo prepričani, da si ga zasluži.

V meni je

In kaj je to, kar me že trideset let vleče v posebne užitke, v poslanstvo zborovodstva, ki bi se mu danes ne mogel odreči? Zagotovo je vsem bralcem tega mojega prispevka znan Bloom in njegova taksonomija učnih ciljev! Morda bom skozi lahko najbolj nazorno prikazal svoje dirigentsko poslanstvo; sem pač učitelj po poklicu (učitelj razrednega pouka), kar vedno s ponosom povem! Pa ne zamerite, če se moje razumevanje Blooma v kakšnem delu ne ujame z vašim! Naj živi različnost!

Znanje

Izberem skladbo, takšno, ki ustreza meni, moji duši in mnogokrat mojim trenutnim čustvom, morda programu, ki ga v nekem obdobju postavljam zboru, morda namenu (tekmovanju ali tematsko zastavljenemu koncertnemu programu), morda posebni priložnosti, bodočemu gostovanju zбора v tujini ..., vsekakor pa mora biti skladba primerna sestavi, ki jo bo prepeval. Pregledam besedilo, ga interpretiram, zberem podatke o avtorjih in pripravim njihovo kratko predstavitev za pevke in pevce. Preverim tonske razpone po posameznih glasovih, glasbene posebnosti, harmonijo in melodične fraze, agogične in dinamične izpeljave, težavne prehode med deli skladbe ...

Ko na vaji to v govorni in glasbeni predstavitvi pesmi posredujem zboru, moje oči poželjivo opazujejo odziv pevk in pevcev. Mnogokrat se zgodi, da po predstavitvi skladbe, le-te sploh ne pripravljamo, ker zbor že v uvodu spontano sporoča (največkrat neverbalno), da jim zgodba ni všeč. Če pa se »stvar« ujame, se začne učenje, urjenje, ponavljanje, razlaga posameznih glasbenih in tekstovnih izpeljav, memoriranje ..., delo od note do note, od zloga do zloga, od akorda do akorda – najbolj »tečen« del dirigentskega dela.

Razumevanje

Ko so posamezni deli skladbe naučeni in memorirani, se začne oblikovanje fraz, razumevanje povezave besedila z glasbeno strukturo, izpeljava melodičnih lokov, dinamika (z glasnim, tihim in jakostno prehajajočim petjem), hitrost in spreminjanje hitrosti posameznih segmentov pesmi, čemur v glasbenem svetu pravimo agogika, poudarki – ostro, dolgo, kratko, poudarjeno pojemajoče, poudarjeno naraščajoče petje. Ob tem razkrivam svoja čustva, svoje slike, svoje asociacije, svoje razumevanje besedila pesmi, in vse to zelo natančno, nekako razgaljeno, podrobno in najgloblje. Prav zaradi tega je zveza med zborovodjo in pevci izredno močna, globoka in občutljiva, mestoma tudi zelo ranljiva. Pevke in pevce skušam prepričati v svoje umetniško razumevanje in videnje skladbe ali pa jih zgolj pozvati, da moji viziji sledijo. Razumevanje mojega videnja in moje interpretativne slike skladbe pri pevcih je za nadaljnje uspešno delo ključno. Tu »glasbenik in inštrument« postajamo eno!

Uporaba

Pripravljeno novo skladbo prvič uprizorimo na javnem nastopu. Največkrat je to lokalni nastop, pred domačo publiko, takšno, v kateri hitro prepoznamo odzive ob sprejemanju novega, razumevanje in odobravanje ali ne. Pozorno se pripravimo na prvo izvedbo, ponovimo vse dodelane izpeljave v petju, besedno ozave-stimo celoto, se dodatno prepričamo o poznavanju interpretacij-skega modela skladbe, o poznavanju vsebine besedila, sporočila in jo končno prvič zapojemo poslušalcem. Poseben občutek, v ka-terem sem največkrat »paznik«, vzpodbujevalec, popravljaivec – skratka niti najmanj sproščen dirigent. Kar je bilo na vajah prede-lanega, naučenega in »zvežbanega«, skušamo v največji meri upo-rabiti, uprizoriti, udejanjiti na odru. Vsi smo opazovalci nastajanja novega, rojstva nečesa našega, po napornem učenju zasluženega, a vendar z drobno skepso: »Ali bo sprejeto?«

Analiza

In nato prva vaja po nastopu in po prvič zapeti »novi« skladbi. Po-sredovana različna mnenja poslušalcev, nabrane informacije ob-činstva, mnenja naših domačih in najbližjih, sorodnikov (kaj je rekel ta, kaj oni ...), mnenja in občutki glasbenikov, ki so sprem-ljali nastop kot poslušalci, in seveda moja, dirigentova, analiza: kje smo se v skladbi počutili kompetentne, gotove, kje smo pretiravali v interpretacijskih izpeljavah, kako je trema vplivala na izvedbo skladbe, na hitrost, na glasnost, kako so zveneli akordi v akustič-nem ali manj akustičnem prostoru, kako so bile izpeljane fraze, kje je bil poudarek besedila in ali je bil dobro izpeljan, kako je bilo z dikcijo, je bilo besedilo razumljivo, kako smo upravljali s širo-kimi in ozkimi vokali, kje nismo ujeli ritma in sozvočja, kakšna je bila celostna podoba, kje dirigiranje ni bilo jasno, kaj moram kot dirigent bolj nazorno pokazati ...

Sinteza

In ponovno se začne vaja. Počasi, intenzivno, ob prepoznanih na-pakah, pomanjkljivostih, nerodnih izpeljavah in ob spoznanih ele-mentih analize se sestavlja dokončna slika skladbe, tista, v ka-terem se znanje, razumevanje in podrobno poznavanje nastajajo-čega prevesijo v sporočilnost, izraženo čustvo, v poustvarjeno pe-tje. Neštetokrat ponovljeno večja kompetenco, memorirano omo-goča nadzorovanje drugih drobnih, a pomembnih spremenljivk

petja (izpeljave posameznih akordov, postavljanje vodilnih glasov v harmoniji, barvanje zvoka ...) – in nastane pesem, takšna, kot si jo vsi želimo, naša, bogata s čustvi, »lepa«, kot to skromno povedo pevci. Vnovič jo predstavimo poslušalcem, tokrat v izbranem kontekstu celote, ob skrbno pripravljenem koncertu ali pevskem dogodku, in tedaj smo eno! Skupno telo, prepleteno z najtršimi, a hkrati najrahljšimi, nevidnimi vezmi skupnega poustvarjanja, čustvenega doživljanja. Skupek posamičnih energij, glasbenih vedenj in znanj, pevskih sposobnosti posameznikov in posameznih glasovnih skupin, ujetih v celoto. Takrat presegamo sebe z močjo biti skupaj.

Vrednotenje

S petjem spremljati sveto mašo in po maši izvesti koncert v cerkvi cerkva, v prvi papeževi lateranski baziliki svetega Janeza v Lateranu (San Giovanni in Laterano) v Rimu, je veličasten občutek. Pozlačen mogočni centralni oltar, moč zidov, prepojenost objekta z zgodovino in veličasten obred te ponesejo v neskončnost in v občutek vesoljnosti, ko se gib in skupni glas zlijeta v večni prostor, se zboru in dirigentu uresničijo trenutki, zapisani v uvodu ...

Dvigniti roke v višino srca in odidirirati sveto mašo in božični koncert v Plečnikovi cerkvi Srca Jezusovega v središču Prage v adventnem času je nepozabno, še zlasti če sta pokrovitelja koncerta pomembna državnika, takratni predsednik Češke Václav Havel in takratni predsednik Slovenije Milan Kučan.

Ko pozno v poletno noč postaviš zbor na *skaline* dubrovniškega Straduna, ko te osvetlijo odrske luči in reflektorji, tako da ne opaziš tisoč radovednih obrazov, ki pričakujejo pesem in koncert, ko z osvetljenim pročeljem dubrovniške katedrale spojiš slovensko »Že pada mrak v dolino« Petra Jereba, te mora spreleteti tisto najlepše, saj postajaš del neizmerno bogate zgodovine kulture teh stopnic – *skalin*.

Ko v katedrali svetega Štefana na Dunaju, v najpomembnejšem sakralnem objektu prestolnice svetovne klasične glasbe, ob maševanju tamkajšnjega škofa dirigiraš mašne stavke ob obredu in za zaključek odidiriraš koncert slovenskih sakralnih skladb ter za konec dodaš še Schubertovo »Zum Sanctus« iz njegove vsem znane *Deutsche Messe*, občutiš, da je Dunaj kulturni magnet, ki mu ni enakega ...

Dirigiranje s stisnjeno pestjo in s srcem primorstva ob dnevu upora proti okupatorju v do zadnjega kotička napolnjeni veliki

dvorani Cankarjevega doma, ob navzočnosti predsednika države, predsednika vlade in članov državnega zbora, je posebno doživetje. Partizanske pesmi, »Jutri gremo v napad«, »Domovina naša je svobodna«, »Pesem o svobodi« ... , zapete iz grl združenih primorskih zborov, so nagrajene z aplavzom, ki pritisne, ruši, bodri in opominja ... Nepozaben občutek pripadnosti, predanosti in vztrajnosti.

Petje v stoterih krajih po Sloveniji, koncertiranje v Avstriji, na Madžarskem, v Nemčiji, Italiji, Grčiji, Franciji, Kanadi ... to so izkušnje, ki se jim ne bi nikoli odrekel, so moje bogastvo, so nekaj, kar me izpolnjuje, mi daje posebno moč in motivacijo, kar me polni.

Kot Primorec vedno znova doživljam neizmerno energijo in ponos ob petju in dirigiranju slovenske zborovske poustvarjalnosti, še zlasti pa ob izvajanju Simonitijeve skladbe »Vstajenje Primorske«, ki smo jo vsi Primorci sprejeli kot svojo himno in ob petju katere se napev sliši tako s strani pevcev kot s strani poslušalcev, starejših, mlajših, vseh. In takrat vsakič najgloblje začutim domoljubje, ljubezen do naše zemlje, do slovenske besede, začutim pripadnost, ki preseže besedo. Priložnosti za takšne občutke je bilo na

državnih in krajevnih prireditvah, na koncertih in družabnostih po njih veliko in vedno je bilo goreče, nikoli naveličano.

Pa še tri anekdote (od stotih)

Pred leti mi je na eni od državnih prireditev, na kateri sem dirigiral stočlanskemu združenemu pihalnemu orkestru in velikemu dvestočlanskemu združenemu pevskemu zboru, po prireditvi naproti prišel predsednik države Milan Kučan. Ustavil se je neposredno pred mano! Nekoliko sem zadržal dih in plahoma pozdravil. Odločno se je postavil predme in dejal: »Tega gospoda pa moram pozdraviti! Vi ste najpomembnejši človek! Ko vi dvignete roke, vsi utihnemo!«, mi ponudil roko, se iskrivo nasmejalo in odhitel dalje. Od takrat »se poznavam«.

Nedolgo tega je moški zbor Tabor iz Lokve v atriju evropskega parlamenta v Strasbourgu odpel krajši koncert. Odpirala so se okna v notranjost velikanskega ovalnega atrija mogočne stavbe, in zaposleni so prisluhnilo prelepi slovenski pesmi. K pojočemu zboru je prvi med mnogimi pristopil tudi Lojze Peterle, naš tamkajšnji poslanec. Kot pozoren dirigent sem, kljub dirigiranju, opazil, da si je med skladbo »Mojo srčno kri škropite« – poezijo Simona Gregorčiča in glasbo Vinka Vodopivca (oba sta bila duhovnika) rahlo privzdignil očala in si nežno pomel desno oko. Nekaj se je v njem pred tem zalesketalo. Nikoli nisem izvedel kaj. Nato smo na njegovo željo zapeli še nekaj skladb in pevsko se nam je pridružil!

Ko sem z zamejskim Mešanim pevskim zborom Primorsko iz Mačkolj pri Trstu, ki sem ga vodil osemnajst let, nastopil v grškem mestu Larisi na tamkajšnjem pomembnem zborovskem tekmovanju, katerega posebni in povabljeni gostje iz Italije smo bili ravno in samo mi, sem se počutil neizmerno »majhnega«. Ogromni in številčni grški zbori – petdeset in veččlanski, vsi z izvedbami skladb ob spremljavi ogromnega koncertnega klavirja sredi odra, so zveneli veličastno, mogočno, odlično. Nato se prikažemo mi ... petindvajsetčlanski mešani »zborček« iz vasi s tristo prebivalci in dvema zboroma, s programom *a capella* (brez instrumentalne spremljave), s slovenskimi umetnimi in ljudskimi skladbami, ki jih tam vsebinsko nihče ni razumel, na odru po poti z letalom in avtobusom, po prebedeni noči in ... smo zapeli. Po mojem skromnem mnenju neverjetno dobro! Močan aplavz! Naslednje jutro pa presenečenje! Lokalni časopis objavi o nas celo stran. Škoda, da nisem znal prebrati niti ene grške črke. Sporočilna, da gre za nas, sta bila le moje ime »Anton Baloh«, edino sredi popi-

sanega časopisnega lista napisano v latinici, in fotografija našega zbora! Pevke, pevci, spremljevalci in jaz kot dirigent smo rekli oziroma smo se zmenili, da o nas piše vse dobro in odlično ...! Ponosno smo pokupili nekaj izvodov tega časopisa, kljub temu da grške pisave ni znal brati nihče med nami. Prevod, ki je nastal po nekaj tednih, že doma, je našo domnevo potrdil ... To je bilo smeha in veselja!

Zdržati ali popustiti

Mnogi so me v tridesetih letih dela v kulturi zaskrbljeno povprašali: »Kako zmoreš toliko zborov, pa šolo, pa dom in delo v kulturi?« Odgovor je sila enostaven: Ko zvečer ležem k počitku (no ja, resda tam nekje okoli pol enih), zaspim z mislijo na petje, na družabnost v zboru, na nadaljnje dejavnosti zborov, na skladbe in ... zaspim v lepem, v optimistično pozitivnem. Kaj je boljšega kot to?

Zjutraj pa? Nov dan, šola, učitelji in otroci, neusmiljeno zahtevni starši, menedžment, reševanje sprotnega in načrtovanega, lokalna skupnost, skrb za kar najbolj kakovostno vzgojno-izobraževalno delo, inšpekcijski pregledi, investicijska vzdrževanja, ministrstvo, projekti, Pedagoška fakulteta, Zavod za šolstvo, Center za socialno delo ..., vse, kar je slehernemu ravnatelju dobro znano, pri nas za 110 zaposlenih in 730 učencev, v povsem novi stavbi s »posebnim« statusom novega v Mestni občini Koper, s Sve-tovalnim centrom za otroke, mladostnike in starše kot storitvijo za širšo regijo, s pomembno večnamensko športno dvorano, ki obratuje sedemnajst ur dnevno, z Glasbeno šolo Koper v šolskih prostorih ...

In zvečer? Vaje! Ustvarjanje, družabnost, smeh ... Upam, da še dolgo!

Po pravici povedano, izkušnje s področja dirigiranja in glasbe mi v ravnateljevanju velikokrat pridejo prav! In obratno!